

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН ВЕЧНАТА СВЕТЛИНА

Превод от руски: Донка Димитрова, 1979

chitanka.info

Отпърво се появи точка.

Системата на корабното зрение за миг се напрегна като човек, който се опитва да разгледа далечен и смътен предмет. За милионна част от секундата Киб включи съответния сигнал на пулта.

Но в наблюдателното помещение нямаше никой. И Киб го знаеше. Той всъщност беше създаден още и за това, хората да не наблюдават денонощно Пространството и да не се безпокоят, когато в далечината се появят обикновени обекти, които не заслужават друго освен автоматично регистриране. И сега като че ли случаят беше същият. Неизвестният обект се движеше по допирателната на границата на видимостта и очевидно с нищо не заплашваше звездолета. Киб, общо взето, вече разбра какво представлява той и продължаваше да се взира напрегнато само защото човек го беше програмирал да притежава прекалена любознателност.

Минутите летяха и всяка от тях тласкаше кораба с милиони километри в Пространството.

Всичко беше наред.

Но не съвсем.

Конкин се събуди преждевременно, което рядко му се случваше. Впрочем той се учуди не от събуждането, а от ясното, отчетливо и недвусмислено като звън усещане, че е длъжен да се събуди.

Откъде се взе това усещане? Около минута Конкин лежа неподвижно с отворени очи. В каютата беше тъмно, тихо, уютно — Киб бдеше над съня точно така сигурно, както и над кораба. Може би причината беше в съня? Присънила му се беше някаква авантюристична безсмислица. Уж, че трябва да се вмъкне в някакъв замък, нещо да разузнае и всичко вървеше добре, само че на излизане от замъка пазачът, изумен, се вторачи в джобовете на панталона му.

Конкин също неволно погледна надолу и се учуди не по-малко: от джобовете нахално стърчаха лъжици.

— Какво е това? — подозрително запита едроликният пазач.

— Знаете ли, имам такова хоби... — измънка Конкин.

Глуповатият отговор, кой знае защо, развесели и двамата. Напрегнатото лице на пазача се отпусна в разбираща усмивка, а Конкин се почувствува безгрижен зрител на приключенска комедия, в

която сам изпълнява главната роля. Той весело се запъти към вратата, но вместо пазача там вече стоеше, слаб и тъжен, Дон Кихот в броня.

Това привично за сънищата превъплъщение само смътно учуди Конкин, той се почувствува неудобно от стърчащите от джобовите му лъжици. Но Дон Кихот го гледаше дружелюбно, печалният поглед на кестенявите очи на хидалгото сякаш беше озарен отвътре от мека светлина както при залез и Конкин почувствува веднага топлина в гърдите си.

— Хубаво е, че сте тук — каза той доволно.

— Че къде другаде мога да бъда, ако не в паметта? — спокойно промълви Дон Кихот и Конкин бе поразен от разбираемата само в сънищата мъдрост на такъв отговор.

И точно тук нещо го накара да се събуди.

Какво беше то?

Не беше много трудно да се досети откъде се бе взел Дон Кихот в съня му и какъв е смисълът на неговия отговор. Това беше просто фантастична проекция на неотдавнашните думи на Зеленин, който обожаваше парадоксите — „Знаеш ли кое е странно? — каза той тогава на Конкин. — Едно време толкова много са писали за «чудесата на техниката», че не са забелязвали къде-къде по-големите чудеса на изкуството.“ — „Кои по-точно?“ — полюбопитствува Конкин. „Ами най-обикновените. Например ти кого познаваш по-добре — Хамлет или Шекспир, Дон Кихот или Севрвантес, Робинзон Крузо или Дефо? Кого си представяме най-добре, кой в този смисъл е по-реален за нас — образът или неговият създател?“ — „Не виждам в това парадокс.“ — „Пък аз виждам. Какво знаем ние за хилядите и хиляди съвременници на същия този Хамлет, които наистина са живели, любили са, страдали са, борели са се? Нищо! Като че ли въобще не са съществували. Има нещо несправедливо в това...“

Излиза, че тези думи са заседнали дълбоко, след като изплуваха в съзнанието. Но какво общо има с това ясният нетърпелив сигнал „събуди се“?

Колкото и да мислеше, отговорът му се изплъзваше. Конкин знаеше какво да направи в такъв случай. Трябва да забрави, да се пренастрои! Тогава самото подсъзнание ще започне да търси отговора и — възможно е — да го намери.

А трябва да започне с обикновеното загреване. Днес особено то ще е тъкмо на място.

След като пресметна кой е дежурен, Конкин натисна бутона за повикване.

— Приятно събуждане, братле мекотелче! — от високоговорителя веднага се разля веселият глас на Зеленин.

— Старо е — отвърна Конкин, като обличаше. — Казвали са го.

— Къде? Кога? — трепна гласът и Конкин живо си представи как над учуденото око на приятеля косо се повдига веждата, как трепва ръката с неизменно стиснатия в нея миниатюрен компютър.

— За първи път образът на кораб черупка, а следователно и на хора мекотели възникнал в един фантастичен разказ от двайсети век — натърти Конкин. — Казвали са го. Старо е. Лежи на повърхността като всяка явна асоциация.

— Нещастен всезнайко... — съкрушено въздъхна гласът. — Добре, твой ред е.

— Думата „Конкин“. Скрити асоциации, моля ти се.

— Двугърба камила! — мигновено изстреля гласът.

— Кон-кин — бавно повтори Конкин. — Има пауза по средата, извивка, камила. Повърхностна е.

— Да, май че е така — с нежелание се съгласи Зеленин. — Тогава ютия!

— Какво?

— А, а, значи не виждаш асоциация?

— Не...

— Конкин — кънка... Схващаш ли?

— Не си спомням такава дума...

— Значи има и по-знаещи от теб, разбира се, освен Киб. Кънка — това е дъвен релсов транспорт, теглен от коне. Нещо архаично, движено от мускулни усилия, неповратливо като ютия.

— Чудесно! — възхити се Конкин. — Втора асоциативна производна, това не е банално...

— Правим, каквото можем — гордо каза Зеленин и се изключи.

Конкин поклати глава. Подобна, наглед несериозна гимнастика на ума беше за него, както и за всички, едновременно и развлечение, и някаква твърда, но привична необходимост, както дишането, защото отдавна бяха отминали онези времена, когато спасяването на корабите

от миди се смяташе за проблема, но малцина бяха онези, които се замисляха колко опасни в бързо променящия се свят на прогреса са струпите на вкоренените стереотипи.

Обаче скритата надежда, че това задряване, след като съживи подсъзнанието, ще го накара да си спомни причината за внезапното събуждане, не се оправда.

„Трябва да забравя, да забравя!“ — напомни си Конкин.

Мислите на Конкин, когато прекрачи прага на наблюдателното помещение — поне на него така му се струваше, — бяха насочени предимно към работата.

Той веднага забеляза сигнала за появата на неизвестно тяло във видимата зона. Бързо се взря в изписаните върху таблото цифри. Поради огромната отдалеченост на обекта тяхната точност не беше много голяма и все пак място за съмнение нямаше — това беше обикновен метеорит! Наистина твърде голям и очевидно железен. Така можеше да отразява радарните импулси, да речем, чугунена ютия.

„Защо пък ютия? — учуди се на безсмисленото сравнение Конкин. — Ах, да! Заседнала е асоциацията на Зеленин...“

Той се усмихна. В Пространството беше възможно изведнъж да се натъкнат на вход към друго измерение, на причинно-следствена флукуация, само не и на ютия. Затова пък там метеоритите бяха толкова банални, колкото змиите в гората. Конкин леко извърна поглед. Разбира се! Колкото и далеч да се намираще тялото от кораба, колкото и траекториите им да се различаваха, Киб го държеше на прицела на аниhilатора. За всеки случай... Киб сам решаваше такива въпроси по безопасността. И мигом заемаше отбранителна позиция.

„Както питекантропусът при най-лекия шум. Ами! Ние също се намираме в доста враждебна среда...“

— Какъв е обектът? — запита Конкин.

— Метеорит от клас „ЗЕТ-2“, с достоверност на определяне 95 процента. — Както винаги, гласът на Киб звучеше тъй, сякаш невидимият събеседник беше до него. — Параметрите са...

— Ами ако е змия... — неочаквано за себе си се пошегува Конкин и веднага забеляза, че това по-скоро е плод на утринното усещане.

— Обектът не е в корелация по нито един параметър със змията — прозвуча безстрастен отговор.

— Не. — Киб не притежаваше чувство за хумор. Затова пък той знаеше какво е това „змия“. Сигурно знаеше и какво е това „кънка“. Какво ли само не знаеше и не можеше този нов модел изкуствен интелект. Може би неговите способности не бяха докрай ясни и на самите му създатели, тъй като тази машина притежаваше нещо като подсъзнание.

Като въздъхна, Конкин, вместо да забрави за метеорита и да се залови за текущата работа, запита:

— След колко време ще престанеш да виждаш метеорита?

— След седемнадесет минути и 49 секунди — отвърна Киб.

— Разбира се, няма да успеем да научим нещо повече за него.

— Само ако променим курса. Ще има ли такава заповед?

Само това липсваше. Да променят курса на звездолета заради някакъв си метеорит, та все едно да се спре влак заради някакво крайпътно цвете. А жалко. Колко приятно би било сега да се разходи по грапавата, с матови издатини повърхност на космическия странник, като наруши делничното еднообразие, да се повърти над отломките от тъмни скали, с ръка в ръкавица да докосне непознатата твърд...

Даже краката на Конкин изтръпнаха от мъчително-сладкото предвкушаване на разходката.

Сведи до необходимост

целия живот —

и човекът ще се изравни с животното —

внезапно му хрумнаха думите на Шекспир.

Какво става днес с него?

— Зеленин...

— Да? — отзива се гласът.

— Не искаш ли да се разходиш по ютия? Тя е в границите на видимостта.

— По ютия ли?... А-а, разбрах! Пореден метеорит, нали?

— По размери е по-скоро дори астероид. Та си помислих: ако може да се промени мястото за създаване на следващия вакуум-

полигон, то...

— Изключено. — Гласът на приятеля изведнъж придоби твърдост: — Там няма да получим необходимите резултати.

— Щом не може — не може. Жалко.

— Аз също съжалявам. — Гласът стана по-мек. — Но ако откриеш в Пространството например консервна кутия...

Конкин със съжаление прекъсна връзката. Железен метеорит, железен график. Железни хора. Всичко наоколо е от чисто желязо.

— Интересно дали е възможно поне теоретически да се натъкнеш в Пространството на консервна кутия... — си промърмори Конкин, като придвижи към себе си купчината листове, с незавършените изчисления за поведението на фридмоните в магнитно поляризиран вакуум.

— Докладвам — внезапно заговори Киб. — Откритото в пространството тяло може да се окаже аналогично на консервна кутия...

— Какво-о?

— ... С вероятност до нула три.

— Побъркал се е!!! — Няколко секунди Конкин смутен съобразяваше кой именно се е побъркал — той или Киб.

— Какво?... — повторно запита той със слаб шепот. — Откъде... откъде има такава вероятност?

— Стойността на реалната, открита от гравиллокатора маса е по-малка от онази, която при дадения обем може да има метеорит от който и да е тип, което с вероятност нула три в момента на наблюдението говори за кухата природа на обекта, следователно той има сходство с който и да е металически предмет с вътрешен обем.

— Не виждам. — Гърлото на Конкин пресъхна, той бързо пробяга с поглед добре познатия му ред от цифри. — Не виждам различие!...

— Показвам.

Мярна се серия от преобразования и сега Конкин разбра каква е работата. Разликата в масите на стойността, която отчиташе гравиллокаторът, и изчислената по обем предполагаема плътност на веществото беше минимална, на границата на грешката. Всъщност тази разлика можеше и да се пренебрегне при толкова неопределените условия за наблюдение.

Но Киб не стори това. Защо?

Защото любознателността е също страст, а тя е останала незадоволена! Киб също желаше сближаване с метеорита не по-малко от Конкин, това е!

Но ако обектът е действително кух, то...

Не, в Пространството не може да има огромна консервна кутия. Затова пък в него може да няма чужд кораб, тяло във физическия смисъл, твърде подобно на консерва. Наистина потребен е човешкият хумор, за да се прибегне до това сравнение, а Киб не го притежаваше.

— Вероятност нула три — като се намръщи от внезапната мисъл, промълви Конкин. — Ти можеше да не я вземаш под внимание...

— Беше ми зададен въпрос.

— Риторичен!

— Съжалявам, ако съм сгрешил. Параметрите на риторичната интонация не винаги се различават от параметрите на прекия въпрос.

„Правилно“ — помисли си Конкин. И все пак странно. Днес се бяха развихрили такива асоциации, че дори и Киб се бе заразил. Може би и на него му е повлияло чуждо настроение? Но няма време за разяснения. Трябва да се реши какво да се прави — след малко обектът ще се скрие...

— Каква е целесъобразността на приближаването към обекта при такава малка вероятност той да се окаже кораб от чужда планета? — запита бързо Конкин.

— Плюс-минус безкрайност — безстрастно отвърна Киб.

Конкин кимна. Всичко е вярно. Известна е загубата от прекъсването на програмата и напълно неизвестна е изгодата от срещата с чужд звездолет. Може да има и безкрайно голяма вреда, ако теорията излезе невярна и в Галактиката се окажат високоразвити, но агресивни цивилизации. Та нали никой нищо не знае за тях, всичко е само догадки; с по-голяма или по-малка степен на вероятност! Достоверен е само слабият намек за това, че метеоритът може да се окаже изкуствено тяло.

И така, струва ли си заради една проверка да се променя курсът и да се нарушава програмата?

Строго погледнато, задачата нямаше решение. Това беше лотария и най-добрият сред логиците, Киб, току-що потвърди това.

И все пак такива задачи са се решавали, откакто свят светува.

Благодарение на интуицията.

„А какво ти подсказва твоята интуиция, Киб“ — едва не запитва Конкин, но навреме се сдържа. Киб не притежаваше интуиция, хората не можеха да му я дадат, тъй като самите те все още не бяха разбрали какво представлява тя.

Макар и да бяха успели малко да я развият в себе си.

Конкин решително натисна бутона за всеобщ сбор.

На екрана точката растеше и все повече приличаше на старинна рогата подводна мина. Всичко беше вече ясно, но никой не беше продумал, сякаш възклицанието можеше да повлияе на законите на механиката и да изхвърли тялото от зоната на видимостта. В помещението беше толкова тихо, сякаш хората бяха престанала да дишат, само лицата им побледняха, когато невъзможното, невероятното — корабът от неизвестна планета — се очерта върху екрана. И Конкин не знаеше какви чувства го изпълваха повече — на облекчение, на ликуване, на любопитство или на най-обикновен страх.

Не можеше да няма страх, защото точно както те държаха на прицел чуждия кораб, така и той на свой ред ги държеше. И това упорито мълчание! На нито един от сигналите нямаше отговор, никакъв насрещен отзив. Така безучастен можеше да бъде само ковчег.

Или стопроцентова мина.

Конкин машинално изтри от лицето си потта и с недоумение погледна дланта си. Той виждаше бледите лица на приятелите, разбираше, че и самият той изглежда така, но откъде се взе тази пот? Уж човек бледнее тогава, когато кръвоносните му съдове се свиват, а пот се появява, когато те се разширяват... Или не е така?

„За какво си мислехте в онзи исторически миг?“ — може би някога ще му зададат този въпрос. М-даа...

— Време е — почти — беззвучно каза Зеленин.

Всички се размърдаха с облекчение, като че ли нещо се беше променило.

С едва доловим тласък от звездолета се отдели сонда. След миг тя се появи върху екрана. Сребрилата в отблясъка на звездните капка се разтвори като цвете и се превърна в подобие на някакъв триножник.

Като лилав трепкащ шнур покрай оста на „триножника“ се проточи пламък. Сондата се устреми към чуждия кораб и започва да се смалпява.

Сега щеше да се реши всичко. Нито един конструктор, пък бил той от друга Галактика, не би допуснал непосредственото сближаване на кораба с чуждо тяло. Безмълвният екипаж, или кибернетичното устройство, ако корабът беше безпилотен, трябваше да спрат сондата. Дали с изстрел? Или може дори със залп по хората?

Конкин крадешком погледна към стената на помещението, толкова здрава и така крехка, слаба пред лудеещия аниhilационен огън. Наистина разстоянието беше още голямо. Ако на оня кораб имаше аниhilатор от земен тип, залпът не ги заплашваше с нищо. Но там, разбира се, имаше неземан аниhilатор. Пък може и да не е аниhilатор...

Не се знаеше какво има там. Неизвестно беше защо те мълчат. Неизвестно беше какво си мислят. Оставаше само да разчитат на теорията, която твърдеше, че войнствена цивилизация просто няма възможност да полети към звездите, защото преди това тя ще бъде разкъсана от вътрешни конфликти. Впрочем от минутата, когато хората съгледаха чуждия звездолет, те вече нямаха избор — та нали онези на свой ред също ги виждаха.

Лилавата следа на сондата се превърна в точка. Тази искрица неизменно се приближаваше към тялото подобно на мина, но засега не срещаше отпор. Конкин, както и останалите, се наведе напред, когато се включи видеопредавателят на сондата.

Изображението нарасна веднага. Сега се виждаше колко е огромен корабът. Неговата прилика с колосална и като че слязла от филмовите ленти от миналия век подводна мина стана още по-поразителна поради някакви тъмни, сякаш обкичени с водорасли издатъци по бронята. Подчинявайки се на командата, сондата обикаляше около това чудовище по дъга от голям кръг и с това намаляваше риска от отпор при провокираното прибързано приближаване.

Възникна лъжливото впечатление, както че ли чуждият кораб се върти, затъмнявайки звездите. И когато накрая се показва невидимата дотогава негова част, тишината в помещението бе разкъсана от общ възглас: в центъра на звездолета зееше огромна дупка!

Едва затихнал възгласът, всички скочиха и замряха прави в мълчание, с което хората винаги отдават почит на загиналите.

Конкин се огледа, преди да се гмурне в тъмния отвор на дупката. От шамандурите светеха прожектори. Чудно как корабът от друга планета им се стори подобен на мина. Впрочем човек на всичко гледа през призмата на своите емоции и стереотипи. Сега, както отдалеч, така и отблизо, мнимата прилика на кораба с древното оръдие за убийство повече не мамеше погледа. Ако тази конструкция от друга планета приличаше на нещо, то по-скоро на упражнение на педантичен тополог, толкова необикновено бяха обезобразени всичките ѝ форми.

Сега това особено се хвърляше на очи. В заслепяващата светлина на електрическите слънца корабът висеше като фантастична планета и за миг Конкин се почувствува като пигмей от приказките. Към реалността то върна нетърпеливото движение на Зеленин, на когото той беше преградил пътя.

Първите крачки към вътрешността водеха през хаоса на разкъсан и разтопен метал, който при слабото поле на притегляне беше застинал в причудливи слитъци, висулки, нишки. Бягащата светлина на фенерите раздвижваше обезобразени сенки, сливайки ги в бъркотията от черно-бели фигури, отблясъци, петна, извивки, цяло тесто от скачащи форми и плетеници. Беше невъзможно да се разбере взрив от каква сила беше накълцал всичко наоколо. В ушите отмерено се чуваше потракването на радиометъра, пред очите се мяркаха разтревожените сенки на мъртвия кораб.

Премествайки кутийката с детектора от едно място на разкъсания метал на друго и вслушвайки се в боботенето на анализатора, Конкин сам заприлича на сянка — така бе принуден безшумно и гъвкаво да се плъзга сред целия заобикалящ го хаос. Една част от вниманието му бе насочено към самото движение, останалото поглъщаше гласът на материята, която, като докладваше посредством детектора за своя състав и структура преди и след експлозията свързваше Конкин с неизвестните строители на кораба, с техните отдавнашни замисли, знания, с vyplътените в метал идеи. Всъщност това беше задгробен разговор и въпреки това съвсем обикновено за

човека нещо, тъй като на Земята археолозите точно така влизат в мислена, макар и едностранна връзка с всички изчезнали поколения земни хора.

Накрая разрушената зона остана назад. Като въздъхна с облекчение, Конкин изправи гръб. Пред него се простираше извит коридор с някакви овали (врати?) от двете си страни. Никъде не се виждаше начупена линия, сякаш строителите от другата планета са живеели в свят без нито една плоскост.

— Нямам никаква представа къде какво има при тях... — промърмори Зеленин.

— Аз също — отвърна Конкин. — Ще трябва да вървим слепешката. Да имаше с нас археолог. Те са специалисти по такива ребуси.

— Добре, почакай някоя и друга година, за това време ще отида за него на Земята... Да тръгваме!

— Да тръгваме...

И двамата не се чувствуваха добре. Мъртвилото на кораба ги гнетеше. Всъщност това можеше да се случи и с хора, както, уви, се и случваше. Наистина някои земни звездолети и сега се носят в Пространството и ще странствуват из него още милиони години.

Веществото, с което беше покрит подът, само на пръв поглед изглеждаше трайно. Но едва Конкин стъпи отгоре, и то се изви в облаче прах, което, разбира се, нямаше намерение да се слегне. Като се извърна, Конкин с досада изгледа ръбестите следи от подметките си. Ето че наистина беше както в песента „по прашните пътеки...“ Сега тези следи ще останат навеки. Може и не навеки, но ще се задържат някой и друг милион години.

— Така не може — каза Зеленин. — Ще запитам всичко.

— Естествено — отвърна Конкин и леко се отблъсна.

На кораба имаше сила на притегляне, но тя беше така нищожна, че можеше да се лети само понякога, докосвайки се до стените. Като регулираха полета, те достигнаха до овална врата (ако това, разбира се, беше врата), но тя не се поддаде. И другите също.

— Ще успеем да отворим — каза Зеленин.

Конкин кимна мълчаливо и полетя по-нататък.

Навред беше същото: празен, с яйцевидно сечение коридор и овали от двете страни. Така изминаха пет минути, десет...

Внезапно коридорът свърши. В дъното му също се виждаше овал. Конкин го докосна без всякаква надежда, обаче този път вратата се поддаде на натиска.

Застинал в креслото скелет — това беше първото, което зърнаха вътре. И едното, и другото бяха толкова необикновени и чудовищни за гледане, че в първия момент хората се отдръпнаха.

Зеленин мълчаливо снимаше с камерата, а Конкин също така мълчаливо го наблюдаваше. Нищо не се губи, мислеше той. Това, което сега се запечатва върху холограмата, ще покара като семе. По скелета лесно ще се възстанови индивидуалният облик, а на него е отразен характерът. Ще се намерят и записи, и още много други неща. А доколкото всичко е свързано помежду си така тясно, че капката може много да разкаже за океана, корабът — за цивилизацията, редовете от дневника — за автора, то след като подбере информация и възстанови системно-корелационните връзки, Киб приблизително ще възстанови и структурата на личността, ще събуди прекъснатия от смъртта ход на мисли и чувства. Отдавна вече не е проблема възстановяването на човешката психика, даването на модела самостоятелен, дори до участие в разговор живот. Естествено, при съществуването от чуждата планета всичко ще бъде твърде, твърде трудно. Но не и безнадеждно: колкото по-висока е цивилизацията, толкова по-съвършена е нейната памет и толкова по-добре в нея се запазва личността.

„Ти може би мислиш, че всичко е свършено — мислено се обърна Конкин към черепа. — Но не съвсем...“

Той премести поглед към пулта над креслото. По-скоро помещението наподобяваше нещо като наблюдателница. Но какви немислими устройства имаше! Даже креслото можеше да се нарече кресло само защото очевидно са го използвали за сядане, иначе едва ли скелетът щеше да се намира там. И пултът можеше да се нарече пулт само по аналогия: толкова сюрреалистичен беше...

— Киб съобщава, че е готов по снимките да реконструира облика на съществуването от другата планета — каза Зеленин. — Ще го видим ли?

— Да, да, разбира се!

Зеленин се опря с длан в гърдите и с привичен жест регулира ръчния видеофон. Огледалцето светна веднага и наред с истинското

кресло възникна неговият холографичен двойник. Сега в помещението имаше две на външен вид еднакви кресла, два неразличими скелета, само дето призрачният леко потрепваше заедно с креслото в такт с туптенето на пулса в неподвижната ръка на Зеленин.

„А пулсът му е ускорен — машинално отбеляза Конкин. — Естествено...“

Миг след това приликата на изображението с оригинала изчезна, тъй като Киб започна реконструкцията. Нито един от основоположниците на метода — от Кювие до Герасимов — не би могъл да разбере кое след кое следва: толкова бързо работеше Киб.

— Да... — само можа да каже Конкин.

Не защото появилото се в креслото същество никак не приличаше на човек: изразът на очите му не беше безсмислен както на водно конче или на гущер. Но самите очи напомняха на човешките не повече, отколкото репейт на оптична леща. Тялото, странно усукано по трите си оси и винтообразно в крайниците, също не отговаряше на земните канони.

— Киб е разбрал неговата двигателна способност. — Зеленин обърна към Конкин напрегнатото си лице. — Той може да покаже тялото в движение...

— Не трябва!

Това се изтръгна неволно и Конкин не съжали, въпреки че за понататъшните търсения нямаше да е лошо да разберат как са се движели съществата от другата планета. Но сега да види още и оживяло тяло...

— Друг път — прибързано добави той.

Зеленин кимна с разбиране. Той изключи предавателя и в помещението отново остана само креслото със скелета, подобен на сложно преплетено коренище, или по-скоро с нищо несравним.

— Да — обезкуражително промълви Конкин. — Сега се съмнявам дали ще ги разберем...

— Стига да има информация — промърмори Зеленин. Той плъзна бегъл поглед по пулта. — Като начало ще се опитам да помъдрувам над тази апаратура.

— Тогава аз ще продължа огледа.

Скоро обаче стана ясно че всъщност друго за оглеждане няма. Навсякъде Конкин се натъкваше на заключени врати. Какви ли знания, каква ли необикновена техника се криеха зад тях? Разбира се, не беше трудно да се разбият вратите, но за това имаше време. Отначало трябва да имат обща представа за кораба, за неговите създатели и за това, което се е случило тук.

Празните коридори и не по-малко празните ходници между етажите можеха да разкажат твърде малко. Толкова малко говореха на ума и срещащите се тук-там знаци и надписи. Конкин грижливо предаваше изображенията на Киб и той, естествено, вече се блъскаше над загадките на чуждия език. Без ни най-малък успех, разбира се, тъй като липсваха данни.

Разрушенията обхващаха значителна част от кораба, но все още не беше ясна причината — някаква експлозия вътре или сблъскването на звездолета с нещо в Пространството. Засега Конкин дори не можеше да се ориентира къде се намира ходовата част на звездолета и какъв е принципът на движението му. Огромно беше желанието да се порови из разрушените помещения, но Конкин устоя на изкушението, защото то беше преждевременно, защото можеше да закъса сред хаоса, както и защото, ако причината на взрива беше вследствие на нередност в двигателя, можеше да стане голяма пакост — нали не се знаеше какво е горивото!

Все пак Конкин пъкна глава в една от пукнатините, която разсичаше напреки закръглената стена при прехода недалеч от местата, където всичко беше смачкано и деформирано. Но не видя нищо особено. Прах, боклуци, преобърнато кресло, подобно на онова в другото помещение. Не, имаше още нещо! Покрай стената, под самата пукнатина, се търкаляше играчка.

Това беше малка колкото длан скулптура на някакво зверче. Защо той реши, че това е играчка? Можеше да се вземе за талисман, сувенир, нощна лампа, чудноват прибор и всичко друго. И все пак първото, което се досети, беше играчка! Видът на зверчето беше толкова непривичен, както всичко останало, но в него се чувствуваше свойствената за играчките обобщеност на формите, мека ласкавост, която неволно пораждаше желание да погалиш чудноватия звяр. Разбира се, това беше измама, лъжливо подсказване на земните образи.

Откъде в звездолета беше дошла играчка? Впрочем... Впрочем и върху неговата масичка имаше подарена от някого пухкава катеричка.

Каквото и да беше, приятно бе да види зверче от чужда планета, макар и неговото тяло да беше усукано-засукано по най-невероятен начин. Но чуждо на всичко човешко, изкуството все пак го правеше приемливо за окото, може би поради контраста с всичко останало. Може би.

„И все пак надежда за контакт има — помисли си Конкин. — Има някакво мостче...“

Той вече се връщаше и повече по задължение опитваше останалите врати, разбирайки, че те не ще се отворят, тъй като в момента на тревогата, когато въздухът със свистене е излизал през дупките, автоматиката е затворила и блокирала всичко, което е могла. Кой знае защо, изключение правеше само помещението с приборите, въпреки че автоматиката е трябвало да запази първо този жизнено важен център. Но при авария всичко се случва.

И ето: внезапно се откряна още една врата. Конкин не очакваше това, не пресметна усилията си и влетя в тъмното, което обаче остана тъмно само миг. Избухналата вътре светлина беше толкова ярка, че Конкин неволно замижа. Ръката му инстинктивно стисна ръчката на дезинтегратора.

Глупав жест — помещението беше празно, ако не се смятаха няколкото седалки покрай стената вдясно. Но не това поразя Конкин, а светлината! Не стига, че осветлението беше оцеляло, не стига, че то се включи автоматично, но беше и слънчево!

Грешка нямаше... Всичко се заливаше от ярка слънчева (южна, която му подсказваше усещането) светлина. Само че разсеяна, тъй като, естествено, горе нямаше никакво слънце. А имаше чисто, синьо, бездънно, съвсем земно небе. И в него незримо присъществуваше слънцето.

Соларис също както в земен звездолет...

Биенето на собственото му сърце оглуши Конкин. „Нищо не разбирам — пулсираше една и съща мисъл. — Нищичко...“

Не, това не беше никакъв Соларис. Когато първото зашеметяване премина, Конкин обърна внимание и на още нещо. На седалките покрай стената, на правоъгълната форма на самото помещение. Защо само тук?... И тези като че ли дървени кресла... Това бяха наистина

кресла, а не решетести месомелачки, както всички останали в този кораб. На тях човек можеше спокойно да седне, те имаха напълно земен вид. Конкин дори беше готов да се закълне, че някога е виждал подобни. Не, глупости. Откъде тук ще се вземат земни столове?! Впрочем такива вече няма и на Земята. Всички са различни, грубовати, наистина изящни в своята примитивност, но за сядане, изглежда, не бяха удобни.

Или това също е измама на възприятието? След колебание Конкин приседна на едно от креслата така внимателно, сякаш под него имаше мина. Но нищо не се случи. Седалката беше много тясна и неудобна. Не беше ясно за кого е предназначена, но във всеки случай не за човек в скафандър. Разбира се, и материалът не беше дърво — детекторът го определи еднозначно. Беше някаква наподобяваща дървесината пластмаса...

Върху ръчките на креслото бяха монтирани редица бутони. Те пък за какво? Може би това, на което седи, съвсем не е кресло... а скара за печене? Или катапулт в друго измерение? Нещо такова. Натиснеш копчето... Тогава е ясно защо това устройство толкова се отличаваше от креслото в онова помещение — имаше друго предназначение.

Конкин още веднъж огледа внимателно залата. Огромна празна зала, сякаш съществата от другата планета не са имали дори понятие за икономия на място. И всичко това на звездолет? Подът и стените също са разчертани на правоъгълници и квадрати. Цветът на контурните линии: червен, жълт, зелен, син. Последователността на спектъра. Такива бяха и цветът, и редът на копчетата върху облегалките. Може би екипажът оттук наистина е катапултирал в някакво друго измерение? Какво знаем ние за тяхната техника?

„Да допуснем, нищо — помисли Конкин. — Затова пък знаем нещичко за тяхното мислене. Нека всичко при тях да е наопаки, обаче инстинктът за самосъхранение им е присъщ така, както и на хората. Без това те отдавна биха загинали. Значи най-сигурно биха затворили жизнено важните центрове на звездолета. Самите те или автоматиката в момента на аварията е трябвало да блокира всичко, което е могло да се блокира. Точно така беше и сторено. Всичко бе блокирано освен тази зала и другото помещение, което взехме за наблюдателница.

Излиза, че тези помещения не са от голяма важност, нещо като спомагателни.“

Логично, но глупаво. Има твърде много апаратура в наблюдателницата. Тази зала е и прекалено необикновена за звездолет. Тук има и светлина. Никъде другаде няма, а тук, може да се каже, е ослепително. И е било важно тук да свети. Включи се при появата на живо същество. Озари всичко до последната пращинка, впрочем тук прах нямаше. Очевидно подът по някакъв начин го всмуква. Разточително при аварийна ситуация, глупаво и ненужно!

Но щом е факт, значи така е трябвало! Инстинктът за самосъхранение далеч не е всичко, дори при жабите не е всичко. Разумът винаги си поставя някаква висша цел. Да се поставим на мястото на тези същества. И тъй — експлозия, катастрофа. Първо — да се спасят жизнено важните центрове, макар и как да е, да се възстанови разрушеното, да се оцелее. Но това не е станало — корабът е бил обречен. Тогава какво? Тогава трябва да се спаси, да се запази за другите всичко най-ценно. Записи, наблюдения, информация или товар.

Правилно! Само че какво отношение към всичко това могат да имат двете неблокирани врати? Смисълът на вратите е да се влиза. Смисълът на включената светлина — да свети. Смисълът на креслата (ако са такива) — да се седи на тях. Смисълът на бутоните е да се натискат. Ами смисълът на земното, толкова неуместно тук „небе“... Смисълът на празните квадрати... В съня Дон Кихот беше казал много мъдро: „Къде още мога да бъда, ако не в паметта?“

Какво общо има тук Дон Кихот?!

— Конкин, ти, какво, оглуша ли?

— Аз ли? Прощавай, бях се замислил. Тук е странно...

— Не само при теб. Къде си?

— Под земното небе.

— Питам те сериозно.

— Отговарям ти сериозно. Над мен е ясно земно небе. Негова имитация.

— Така ли, става още по-любопитно... Остани там. Опиши ми пътя. Идвам с новини и то какви!

Зеленин се появи на прага така стремително, че светлината блесна върху полировката на скафандъра му също като заряд от натрупана енергия. Като погледна бегло към „небето“, той тръгна бързо към Конкин.

— Започнах да се ориентирам в апаратурата. Всичко бе мъртво! Освен една верига...

— Така си и мислех.

— Чакай! Възникна азбучна по своята простота схема на нашия участък от Галактиката. И представи си, там беше начертан курсът им, целият, до момента на аварията.

— Откъде са тръгнали?

— По-важното е закъде са били тръгнали — към Земята!!!

— Към Земята? Не може да бъде. Те са се връщали от Земята!

— Как така са се връщали? Кое те кара да мислиш така? Те са летели към Земята, към Земята!

— Сигурен ли си в това? Абсолютно ли си уверен?

— И още как!

— Но в такъв случай... Така, а: от Земята и към Земята... Наистина!!! Какъв глупак съм бил! Да, да! Сега всичко застана на мястото си.

— Какво?

— Всичко. Защо над нас тук има такова „небе“?

— Очевидно те са имали подобно.

— И такива ли кресла също имат? Я се вгледай.

— Чакай, чакай... Та те не са за тези същества. Анатомията им не е такава. Да не би да са за хора?

— Не си ли виждал такива кресла?

— Къде да съм ги виждал, на Земята такива няма.

— Да, но е имало.

— Имало ли?

— Аз също не ги познах, защото не можех да допусна мисълта да сравнявам вида им със земни предмети. А когато все пак дръзнах да помисля за такава вероятност, защото не се осланях на паметта, запитах Киб.

— И той...

— Отъждестви външния вид на тези кресла със създаваните на Земята през дълбока древност.

— Не може да бъде!

— Стопроцентова корелация.

— Но курсът! Ако тези същества вече са били на Земята...

— Били са техните прадеди. Сега към Земята са летели, но за съжаление не са могли да долетят техните потомци.

— Знаеш ли, я по-добре да седна... — със слаб глас промълви Зеленин. — Може да е смешно, но от тези изненади дори при безтегловността краката ми се подкосиха...

— Аз тъкмо се канех да ти предложа да седнеш.

— Защо?

— За да проверя една хипотеза. Според мен смисълът на „небето“ над главите ни е в това, ние, хората, да видим всичко в привичната за нас светлина.

— Какво „всичко“? Тези празни стени ли?

— Не. Виждаш ли тези квадратчета по пода и бутоните на облегалките? Между тях би трябвало да има явна връзка.

— Съгласен съм.

— Тогава следва въпросът, какво са могли съществата от чуждата планета да вземат, напускайки Земята, а сега, като се върнат, да ни докажат ясно кои са те?

Зеленин съсредоточено се замисли.

— Да — рече той накрая. — След като са се решили на контакт, пред тях е стояла такава задача — да разсеят веднага евентуалните съмнения на човечеството. Но с какво... С информация за миналото на Земята... Глупаво, ние си я имаме. Със знания?... Стоп! Как бихме постъпили самите ние, ако отново тръгнем към тези, с които преди е било рано да влезем в контакт?

— И какво бихме могли да вземем при първото посещение, което да не оцети човечеството, а сега би било безценен дар за днешното?

— Как, няма ти мислиш...

— Отворени бяха само две врати. Светлината светна само при два случая. С чий кораб най-вероятно би могъл да се срещне загиналият звездолет в тази точка на Пространството? Със земен. Те са имали цел и преди смъртта си са се погрижили за нея като за най-главното. Тези кресла са покана да седнем. Остава ни само да натиснем бутоните.

— Да ги натиснем тогава — с треперещ глас каза Зеленин.

В няма възхищение двамата гледаха излятото от сребро летящо тяло на Родената от пяната. Статуята се появи като изневиделица над близкия квадрат. Отметнала глава, готова да прегърне света, с щастлива усмивка, девойката се издигаше над бягащата морска вълна и светлина от солена влага блестеше по високите ѝ гърди, поривът на вятъра развяваше леко косите и тя самата беше като порив на устремената към слънцето младост. Сияещият и лъчист поглед бе устремен над окованите в скафандри космонавти, а те, занемели, стояха пред нея, забравили за Космоса и за времето, за знанията на своя век и за мъдростта на онези, които, дори загинали, връщаха на Земята това нежно чудо.

„Да — дойде на себе си най-сетне Конкин. — Ние бихме постъпили по същия начин. Без да разбираме, дори без да приемаме чуждата красота, ние бихме я спасили. Защото загубеното знание може да се възстанови, може да се върне животът в пустинята и дори да се запали угаснало слънце. Само под никакви звезди разумът не може да направи едно — да възкреси отново загиналото изкуство...“

Конкин се опита да си представи колко такива велики съкровища са билки погубени през дългите столетия войни на Земята и не можа. Праксител е създал хиляди статуи: те не са стигнали до потомците. А колко са неизвестните художници, въобще какви творения са забравени? Кой помни, кой знае за съществуването на тази прекрасна девойка?

Забравата е най-страшната дума за човека.

Конкин се приближи към статуята. Той нито за миг не се съмняваше, че пред него е само холографско копие от загубената за хората скулптура. Но друга разлика нямаше, пръстите неволно очакваха да докоснат одухотворения метал. Разбира се, не го докоснаха! Ръката премина през пенливото сребро на вълните.

Така трябваше и да бъде. Вземането на оригинала би означавало ограбване. Но и да се остави, е било невъзможно, тъй като тези същества прекрасно са разбирали каква съдба очаква младото човечество и колко е нищожен шансът тази красота да оцелее. Те са взели със себе си само образа, но образ, равен на оригинала, който може да бъде възстановен където и да е, когато и да е в своята

телесност. Така изваянието ставаше неунищожимо, девойката — безсмъртна, като че ли не беше съществувал варваринът, който там, на Земята, някога бе разтопил тази красота, превръщайки я в звънко дрънчащи монети.

— Може би на своята планета те не само са я пазели, но и са ѝ се любували — глухо промълви Конкин.

— Ще разберем всичко — спокойно отвърна Зеленин. — Щом са я взели със себе си, значи още тогава те са видели у хората най-доброто. Трудности няма да има.

Той уверено натисна подред всички бутони. И хората видяха как се втурна и запълни със себе си пространството всичко древно, което изглеждаше навеки изгубено — изкуството от предишните времена и народи.

Конкин неподвижно надвисна над озареното от прожекторите тяло на чуждия звездолет. Странните му форми вече не го учудваха, напротив, струваха му се хармонични. Пълно съвършенство на замисъла и изпълнението — ето какво сега виждаха очите.

Внезапна мисъл, която изглеждаше дотогава дремеща, измествайки щастливата умора, изпълни Конкин с безпокойство. Ако се замисли човек каква странна и крехка нишка от случайности ги доведе до загиналия кораб, върна на Земята нейните съкровища. Ако не беше ранното му пробуждане, точката очевидно би изчезнала от екрана, преди към нея да погледне човек. И ако не беше неуморната любознателност на Киб... Ако ли, ако ли!

Да, но какво особено има тук?

Толкова необичайният обрат на мисълта порази Конкин. Наистина! Най-учудващото беше, че в това „чудо от случайности“ нямаше нищо особено. „Ако ли“ е вездесъщо. Ако Земята беше възникнала малко по-далеч от Слънцето или беше по-близо, тогава за какъв живот можеше да става дума? Или ако самото Слънце беше по-активно... Милиони „ако ли“!

А в резултат — мислец разум.

Сляпа игра на вероятността, обикновена закономерност на случайното — това е всичко.

Но разумът не играе слепешката! Как би могъл художникът да постигне съвършенство, избирайки съчетанията от бои и форми? На него не биха му стигнали милиарди години. Как ученият от такъв хаос варианти е могъл да изведе закон, свързващ фактите? Менделеев е правил това насън... В света съществуват повече връзки, отколкото атоми, но разумът не се губи в този гъсталак. Той дори успява да предвижда бъдещето.

А те, хората на ХХІ век? Тяхната интуиция днес се оказва само равна на гениалното усилие на онзи скулптор, който преди хиляди години е изваял под небето на Гърция тази прекрасна девойка. Впрочем дали интуицията е била равна? От безкрайните преплитания на действителността те са измъкнали само необходимата нишка, от милиардите възможности са избирали най-добрата и са направили вярната стъпка. Но такъв творчески полет биха могли да постигнат и други хора. Ако не тази, то друга, трета верига от съвпадения би могла да ги доведе до това откритие. А древният ваятел е създал това, което никой, никога и никъде не би могъл да повтори при каквито и да е стечения на обстоятелствата!

Това е, което съществата от другата планета отдавна вече бяха разбрали. Ето какво са спасявали и спасили.

Обръщайки се към мъртвия кораб, Конкин в инстинктивен порив вдигна ръка да приветствува онези, на чийто език е говорил древният ваятел:

— Хайре! Здравейте!

Публикувано в алманах „Спектър’79“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.